

ÇOCUKLAR İÇİN ÖZGECİLİK ÖLÇEĞİ TÜRKÇE UYARLAMASI: GEÇERLİK VE GÜVENİRLİK ÇALIŞMASI ¹

Turkish Adaptation Of The Altruism Scale For Children: Validity And Reliability Study

Nafia ERGÜL

Yüksek Lisans Öğrencisi, Kırıkkale Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Çocuk Gelişimi Bölümü, Kırıkkale/TÜRKİYE
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-9543-5418>

Doç. Dr. Aygen ÇAKMAK

Kırıkkale Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Çocuk Gelişimi Bölümü, ayalp71@gmail.com, Kırıkkale/TÜRKİYE
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0692-336X>

ÖZET

Araştırmada, Swank, Limberg ve Liu (2019) tarafından geliştirilen "Altruism Scale for Children"nın (ASC) Türkçeye uyarlama çalışmasının yapılması amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda veriler, 10-18 yaş grubu ortaokul ve liseye devam eden 535 öğrenciden toplanmıştır. Orijinal ölçek; 3. sınıftan 12. sınıfa kadar çocuklar ve ergenler arasındaki özgecil davranışı ölçmek için tasarlanmış, kendi kendini raporlayan, tek boyutlu bir araçtır. Çocukların soruları cevaplarken seçebilecekleri üç seçenek sunan 30 madde vardır. Seçeneklerden biri özgecil bir davranışı diğer bir seçenek benmerkezli bir davranışı üçüncü seçenek ise karar verme sürecinde diğerlerinden geri bildirim alma davranışını yansıtmaktadır. Öncelikle ölçeğin dilsel eşdeğerliğe sahip olduğu belirlendikten sonra geçerlik ve güvenilirlik analizleri yapılmıştır. Çalışmada 447 öğrenci ile geçerlik ve güvenilirlik çalışması yürütülmüştür. Türkçe'ye uyarlama süreci sonrasında 28 maddeden oluşan tek faktörlü yapıya sahip olan "Çocuklar için Özgecilik Ölçeği" (ÇİÖÖ)'nden alınabilecek en düşük puan 28 en yüksek puan 84'tür. Ölçeğin 28 madde için Cronbach alfa değerinin .871, test-tekrar test güvenilirliğinin .832 olduğu belirlenmiştir. Yapılan doğrulayıcı faktör analizinde ölçeğin orijinal formula uyumlu olduğu ve ölçeğin geçerli ve güvenilir olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Dolayısıyla ölçeğin Türkçe formunun Türkiye'de 10-18 yaş grubu çocukların özgecilik düzeylerinin belirlenmesinde kullanılabileceği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Özgecilik, çocuk, geçerlik, güvenilirlik

ABSTRACT

The present study aims to carry out the adaptation of the "Altruism Scale for Children" (ASC) developed by Swank, Limberg & Liu (2019) into Turkish. In line with this purpose, the data were collected from 535 middle- and high-school students aged 10-18. The original scale is a self-report, unidimensional tool designed to measure altruistic behavior among children and adolescents from 3rd to 12th grade. The scale involved 30 items offering three choices for the students to pick in answering the questions. One of these choices reflects altruistic behavior while the other two represent self-centered behavior and behavior based on feedback from others in decision-making processes. After it was determined that the scale had linguistic equivalence, validity and reliability analyses were performed. Validity and reliability studies were carried out with 447 students. The lowest score that can be obtained from the "Altruism Scale for Children" (ASC), which adopted a single-factorial structure consisting of 28 items, is 28 while the highest score is 84. The Cronbach's alpha value for the 28 items on the scale was calculated as .871 while the test-retest reliability was determined as .832. In the confirmatory factor analysis performed, it was concluded that the scale was compatible with the original form, and that it was valid and reliable. Therefore, it is thought that the Turkish version of the scale can be used in the determination of the altruism levels of children aged 10-18 in Turkey.

KeyWords: Altruism, child, validity, reliability

¹ Bu çalışma, birinci yazarın ikinci yazar danışmanlığında hazırladığı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

1. GİRİŞ

İnsanlar hayatlarını devam ettirebilmek için diğer insanlar ile devamlı bir iletişim ve etkileşim halindedir. İnsanları temelde kendi çıkarları tarafından motive edilmiş olarak betimleyen geleneksel ekonomi teorisinin aksine, insanlar rutin olarak başkalarının yararına kişisel maliyetlere katlanmalarını gerektiren - kan vermektan hayır kurumlarına bağış yapmaya kadar - işbirliğine dayalı eylemlerde bulunurlar (Aknin, Hamlin, Dunn, 2012). İnsan eylemlerinin ise neye göre şekillendiği ve gerçekleştiği filozoflar için büyük bir merak konusudur. Özgeciliğin düşüncesi de insan eylemlerini ve o eylemlerin nedenlerini ele almaktadır.

Blau (1968), insanı öncelikle başkalarından ne elde edebileceğini düşünen bir varlık olarak tanımlar; ona göre insanlar, diğer insanları kendi isteklerini tatmin edilmesi için bir araç olarak kullanırlar, “Ödül düşünmeden ve hatta minnet beklemeden” başkaları için özverili bir şekilde çalışan insanlar gerçekte azizlerdir ve yer yüzünde çok az aziz vardır. Çoğu insan, yalnızca sosyal onaydan oluşan bir teşvik olsa bile, başkalarına yardım etmek için doğrudan bir teşvike ihtiyaç duyarlar (akt; Berkowitz, 1972).

Blau’ nun görüşünün aksine, hiçbir fayda sağlamasa bile, başkalarına karşı özverili davranışlarda bulunan insanlar da vardır, hatta bazı durumlarda özverili davranmak kişi için hoş olmayan sonuçlar doğurabilmektedir (akt; Berkowitz, 1972). Bu durum ‘özgeciliğin’ kavramı ile açıklanabilir. Chou’ ya (1996) göre özgeciliğin, “dışsal ödüller beklentisiyle veya dışarıdan üretilen cezalardan veya caydırıcı uyarılardan kaçınmayla motive edilmeyen, bir başkasına fayda sağlamak için motive edilmiş gönüllü, kasıtlı davranış” olarak tanımlanabilir. Hoffman (1978) ise özgeciliğin “kişinin kendi çıkarını bilinçli bir şekilde gözetmeden başkalarının refahını teşvik eden yardım etme veya paylaşma davranışı” olarak tanımlamıştır. Piliavin ve Charnin’ e (1990) göre, kişinin kendi istek ve ihtiyaçlarından çok, diğerlerinin ihtiyaçlarını karşılama yönelimli değerler, tercihler ve davranışların tümü, özgeciliğin olarak adlandırılabilir. Simmons (1991), özgeciliğin ilgili detaylı bir tanım yapmıştır. Ona göre özgeciliğin birey, kendi refahını değil, başka birinin refahını artırmayı amaçlar, gönüllüdür, kasıtlıdır, başka birine yardım etmek içindir, hiçbir dış ödül beklemez.

Durkheim ise özgeciliğin temellerinin sosyal yaşam içinde var olduğunu öne sürerken özgeciliğin davranışının bireysel bilinçten değil kolektif bilinçten doğduğunu ileri sürmektedir. Durkheim özgeciliğin toplum faydasına bireyin kendini feda etmesi olarak ele alarak, bu durumu görev bilinci ve ahlaki otoriteye uyma bağlamında tartışmıştır (Karylowski, 1984).

Perez ve Mestre’ye (1999) göre, özgeciliğin, diğer insanların lehine olan gönüllü insan davranışlarıdır. Örneğin, bağışta bulunmak, yardım etmek, bazı hedeflere ulaşmak için işbirliği yapmak, duygusal destekte bulunmak gibi davranışlar, herhangi bir kişisel çıkar umudu olmadan başkalarına yardım etme niyetiyle yapıldığında özgeciliğin olarak kabul edilir. Bu nedenle, her özgeciliğin davranış toplum yanlısıdır, ancak her toplum yanlısı davranış özgeciliğin değildir.

Abraham Maslow ve Carl Rogers bireyin doğduğu andan itibaren iyilik açısından bir doğaya sahip olduğunu söylemişlerdir. Bu açıdan bakıldığında bireylerin doğuştan yardım etmeye, iyi davranmaya karşı yönelimleri olduğu görülmektedir (Akınal, 2013).

Skinner, yardım etmeyi pekiştirir, ödül ve ceza açısından ele almıştır. Bireyler ileriki zamanlarda yardıma muhtaç hissettiklerinde tek kalmamak adına içinde buldukları süreçte başka kişilere yardım ederler. Yani, Skinner’a göre bireyler karşılığını alamayacakları zamanlarda başkalarına yardım etmezler (Hoffman, 1982).

Carl Gustav Jung’a göre, insan bireyleşirken bireyci ve bencil olmaktan uzaklaşarak toplumun bir üyesi olduğunun farkına varır. Böylece yardımlaşmayı seven, olgun bir kişilik sahibi olur (Kasapoğlu, 2013).

Alfred Adler, yardım etmeyi üstünlük duygusuyla ilişkilendirir. İnsanın yardım etmedeki temel sebebini üstünlüğünü beslemek şeklinde ifade eder. Yani birey başkasına yardım ettiğinde kendisinin ondan üstün olduğunu kanıtlandığından ötürü bu duygusunu tatmin etmiş olur. Adler’e göre yardımı alan birey ise ezilme, minnet duyma gibi duyguları hisseder (Akınal, 2013).

Freud’ a göre süper ego, kurumsal bir kısıtlama yoluyla bencil ihtiyaçları bastırır ve özgeciliğin ya suçluluğun bir sonucu olarak ya da çocuklukta öğrenilen değerlerin ve sosyal standartların bir ürünü olarak gelişir. Gelişim psikolojisi, çocuk büyüdükçe egoizm ve saldırganlığın yumuşadığı fikrinden ve ayrıca özgeciliğin aslında bir sosyalleşme ürünü olduğu kavramından etkilenmiştir (Haskı-Leventhal, 2009).

Sosyal psikolojide yapılan çalışmalar özgeciliğin herhangi bir davranış gibi prososyal davranışın, kişi ve çevresi arasındaki etkileşimin bir sonucu olduğu şeklinde ifade eder (Bierhoff ve Rohmann, 2004). Bu tür çalışmalar, sosyal normları ve değerleri, duygusal tepkileri, durumsal faktörleri ve yardımcıları ve alıcıları arasındaki sosyal ilişkileri vurgulamaktadır.

Çok sayıda çalışma, empati ve toplum yanlısı davranış arasında açık bir pozitif ilişki olduğu, saldırganlık davranışı arasında ise arasında negatif bir ilişki olduğunu göstermiştir (Carlo ve Randall, 2002; Carlo, Hausmann, Christiansen ve Randall, 2003; Cillessen ve Mayeux, 2004; Malinauskas, Saulius, 2019).

Yine bir çok çalışma gönüllülüğün (bir özgecilik biçimi olarak) mutluluk ve sağlık üzerindeki etkilerini gözlemlemiş ve gönüllülük ile mevcut ve gelecekteki sağlık ve esenlik arasında sürekli olarak güçlü bir bağlantı bulmuştur (Monroe, 1994; Monroe, 2002; Schwartz, Quaranto, Bode, Finkelstein, Glazer ve Sprangers, 2012; Kasapoğlu, 2013; Puvimanasinghe, Denson, Augoustinos ve Somasundaram, 2014; Hough, Whitehead, Cornachia ve Porterfield, 2019)

Özgecil davranışların incelenmesi, olumsuz davranışları önlemenin yanı sıra, yardım, dayanışma, hoşgörü, işbirliği gibi davranışların erken yaşlardan itibaren teşvik edilmesini sağladığı için oldukça önemlidir (Redondo-Pacheco, Inglés-Saura, Parra-Galvis, Nieto-Barroso ve Navarro-Galvis, 2016). Zuffiano ve ark. (2014), toplum yanlısı davranıştaki gelişimsel artışın, benlik saygısındaki paralel artışla pozitif olarak ilişkili olduğunu savunmuşlardır. Benlik saygısının yanı sıra özgecil davranışın insanların kurduğu sosyal ilişkiler üzerindeki önemi göz önüne alındığında, özgeciliği anlamak büyük önem taşımaktadır (Zuffiano, Alessandri, Kanacri, Pastorelli, Milioni, Ceravolo, Caprara ve Caprara, 2014).

Özgeciliğin doğrudan ölçülmesi ve değerlendirilmesi oldukça zordur. İlgili alanda belirli meslek gruplarında, yetişkinlerde ve okul öncesi dönemi çocuklarında özgeciliği ölçen bazı ölçekler bulunmaktadır. Türkiye’de uygulanan özgecilik ölçeklerine bakıldığında çocuklara ve ergenlere yönelik özgecilik ölçeği olmadığı gözlemlenmiştir. Bu bağlamda evrenselliği ve kültürel unsurları da içeren çocuklara ve ergenlere yönelik özgecilik ölçeğine ihtiyaç vardır. Bu çalışmada, çocuklar ve ergenlerin özgecilik davranışlarını ölçmeye yarayacak; Jacqueline M. Swank ve ark.(2019) tarafından geliştirilen Çocuklar İçin Özgecilik Ölçeği’nin Türkçeye uyarlama çalışmasının yapılması amaçlanmıştır.

2. YÖNTEM

Araştırmada Çocuklar için Özgecilik Ölçeği (ÇİÖÖ) ile toplanan veriler, SPSS paket programı ile analiz edilmiştir. Ölçeğin dil geçerliği sürecinde eşleştirilmiş örneklem t-testi ile orijinal ölçeğe ve Türkçe uyarlamasına ait maddelerin ortalama puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılaşmanın olup olmadığı incelenmiştir. Ölçeğin geçerliği için doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Ölçeğin güvenilirliğinin belirlenmesi için Cronbach Alfa (α) katsayısı hesaplanmıştır.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu Kırşehir il merkezinde 2020-2021 eğitim-öğretim yılında eğitime devam eden 5, 6, 7 ve 8. sınıf ortaokul öğrencileri ile 9, 10, 11 ve 12. sınıflarda eğitimine devam etmekte olan lise öğrencileri oluşturmaktadır.

Araştırma kapsamına alınacak Kırşehir il merkezinde bulunan özel okullar haricinde ortaokul ve liseler Kırşehir İl Milli Eğitim Müdürlüğü web sayfasından belirlenmiştir. Covid-19 pandemi sürecinde verilerin yüz yüze toplanamaması nedeniyle belirlenen okulların müdür ve müdür yardımcıları ile görüşülerek verilerin çevrim içi uygulanabileceği yönünde koşulların olduğu belirlenmiş ve Kırşehir İl Milli Eğitim Müdürlüğü’nden gerekli izinler alınmıştır. Araştırmanın belirlenen okullarda yürütülebilmesi için araştırmaya başlamadan önce Kırıkkale Üniversitesi Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurulu tarafından araştırmanın etik olarak uygunluğu değerlendirilmiş ve gerekli etik izin alınmıştır.

“Çocuklar için Özgecilik Ölçeği” nin Türk kültürüne ve diline uyarlandığı araştırma farklı çalışma gruplarının katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Ölçeğin Türkçe’ye uyarlanması sürecinde Brislin, Lonner ve Thorndike (1973) tarafından öne sürülen beş aşamalı teknik süreci kullanılmıştır. Bu süreç çeviri, çevirilerin değerlendirilmesi, kapsam geçerliği süreci, geri çeviri ve geri çevirinin değerlendirilmesi sürecinden oluşmaktadır. Ayrıca uyarlama sürecinde Seçer (2018) tarafından belirtilen asgari dil ve alan uzmanı sayısı dikkate alınmış ve toplam üç Türk dili uzmanı, yedi yabancı dil uzmanı ve beş alan uzmanının katılımıyla ölçek Türkçe’ye çevrilmiştir. Ölçeğin Türkçe’ye uyarlanmasında çeviri sürecinde iki yabancı dil uzmanı ve bir alan uzmanından yararlanılmıştır. Ölçeğin değerlendirme sürecinde ise çeviri

sürecindeki uzmanlardan farklı olarak üç Türk dili uzmanı ve üç yabancı dil uzmanı katılım göstermiştir. Kapsam geçerliği sürecinde ise dört alan uzmanının görüşü alınmıştır. Geri çeviri ve değerlendirme süreci ölçeğin orijinal diline ve Türkçe'ye hâkim farklı iki yabancı dil uzmanının katılımıyla gerçekleşmiştir. Dil geçerliği sürecinde İngilizce alanında uzman 12 öğretmen katılım göstermiştir. Ölçeğin yapı geçerliği ve güvenilirlik analizleri için olasılıklı örnekleme yöntemlerinden basit rastlantısal örnekleme yöntemi ile belirlenen 447 çocuk araştırmaya dâhil edilmiştir. Ayrıca, 44 çocuk üzerinden test tekrar test yöntemi ile de güvenilirlik incelenmiştir.

Çalışmaya dahil edilen 10-18 yaş aralığındaki çocuklar ve ailelerine ilişkin demografik özellikler Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1. Araştırmaya dahil edilen çocuk ve ailelerine ilişkin demografik özellikler

	Değişkenler	F	%
Cinsiyet	Kız	334	62.4
	Erkek	201	37.6
Yaş	10	17	3.2
	11	61	11.4
	12	72	13.5
	13	90	16.8
	14	62	11.6
	15	79	14.8
	16	51	9.5
	17	83	15.5
	18	20	3.7
Sınıf	5	58	10.8
	6	72	13.5
	7	78	14.6
	8	73	13.6
	9	94	17.6
	10	72	13.5
	11	64	12.0
	12	24	4.5
Kardeş sayısı	Tek çocuk	43	8.0
	1	223	41.7
	2	199	37.2
	3 ve üzeri	70	13.1
Doğum sırası	İlk çocuk	261	48.8
	Ortanca	105	19.6
	Son çocuk	169	31.6
Anne eğitim durumu	Okuryazar değil	14	2.6
	İlkokul mezunu	146	27.3
	Ortaokul mezunu	102	19.1
	Lise mezunu	171	32.0
	Üniversite ve üzeri mezun	102	19.1
Baba eğitim durumu	Okuryazar değil	12	2.2
	İlkokul mezunu	89	16.6
	Ortaokul mezunu	89	16.6
	Lise mezunu	188	35.1
	Üniversite mezunu	157	29.3
	Toplam	535	100

Tablo 1 incelendiğinde araştırmaya dahil olan çocukların %62.4'ü kız, %37.6'sı erkektir. Yaş dağılımları incelendiğinde, %3,2'si 10 yaşında, %11.4'ü 11 yaşında, % 13.5' i 12 yaşında, % 16.8'i 13 yaşında, %11.6'sı 14 yaşında, %14.8'i 15 yaşında, % 9.5'i 16 yaşında, % 15.5'i 17 yaşında, % 3.7'si 18 yaşındadır. % 8.0'ının ailenin tek çocuğu, %41.7' sinin 1 kardeş, % 37.2'sinin 2 kardeş, % 13.1'inin ise 3 ve üzeri kardeşe sahip olduğu gözlemlenmiştir. Çocukların % 48.8' i ailenin ilk çocuğudur. Anne eğitim durumu incelendiğinde, % 2.6' sı okuryazar değildir, % 32.0'ı lise mezunudur. Çocukların babalarının ise %2.2'si okuryazar olmayıp, % 35.1'i lise mezunudur.

2.1. Veri Toplama Araçları

Çalışmada 10-18 yaş aralığındaki çocukların özgecilik düzeylerini belirlemek amacıyla Swank, Limberg ve Liu (2019) tarafından geliştirilmiş olan "Altruism Scale for Children" isimli ölçek "Çocuklar için Özgecilik Ölçeği" olarak Türk kültürüne ve diline uyarlanmıştır. Ayrıca, araştırmacılar tarafından hazırlanan Genel Bilgi Formu kullanılmıştır.

Genel Bilgi Formu

Genel Bilgi Formu araştırmaya dahil edilen çocukların ve ailelerinin demografik özelliklerine ait bilgilerin elde edilmesi amacıyla (cinsiyet, yaş, sınıf, kardeş sayısı, doğum sırası ve anne-baba eğitim durumu) araştırmacılar tarafından hazırlanan bir formdur.

Çocuklar için Özgecilik Ölçeği (Altruism Scale for Children)

Swank, Limberg ve Liu (2019) tarafından geliştirilen, Çocuklar için Özgecilik Ölçeği'nin (Altruism Scale for Children (ASC)), geçerlik güvenirlik çalışmasına toplam 576 çocuk katılmıştır. ABD'de yedi okul ve dört uluslararası okuldaki on bir katılımcı okul çalışmaya dahil edilmiştir. Katılımcıların yaşları 8 ile 19 arasında değişmekte olup, ortalama yaş 11.52 yıldır (SD ¼ 2.58). Çocuklar için Özgecilik Ölçeği 3. sınıftan 12. sınıfa kadar çocuklar ve ergenler arasındaki özgecil davranışı ölçmek için tasarlanmış, kendi kendini raporlayan, tek boyutlu bir araçtır. Çocukların sosyal / duygusal gelişimlerine duyulan ihtiyacı göz önünde bulundurarak Çocuklar için Özgecilik Ölçeği çocukların genel fedakâr davranışlarını tasvir edebilmeleri veya fedakarlığı geliştirme ve geliştirmeye yönelik müdahalelerde kullanılmalarını sağlamak için danışmanlar ve eğitimciler için geliştirilmiştir. Çocukların soruları cevaplarırken seçebilecekleri üç seçenek sunan 30 madde vardır. Bir yanıt özgecil bir davranışı (üç puan), bir yanıt kendinden merkezli bir davranışı (bir puan), üçüncü yanıt ise karar verme sürecinde diğerlerinden geri bildirim alma (iki puanla) davranışını yansıtır. Örneğin, bir madde: "Bir öğretmen masanın üstüne kahve döktü ve döküleni temizlemek için bir şey arıyor: (a) Yardım etmeyi teklif ederim, (b) Bir başkasından yardım etmesini isterim, (c) Yaptığım işe devam ederim" şeklindedir (Swank, Limberg ve Liu 2019).

Ölçeğin iç yapı tutarlılığı ve güvenirliği değerlendirildiğinde: İç tutarlılık ile ilgili olarak, 30 madde için Cronbach'ın alfa değerinin 0.89, test-tekrar test güvenirliğinin 0.94 olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Son olarak, dış yapı kanıtları açısından, Çocuklar için Özgecilik Ölçeği (ASC) ve 24 maddeden oluşan, iç tutarlılığı .77, test-tekrar test güvenirliği .70 olan "Çocuk Özgecilik Envanteri (CAI)" arasındaki korelasyonu 0.63 olarak hesaplanmıştır (Ma ve Leung, 1991).

2.2. Uyarılama İşlemleri

Çocuklar için Özgecilik Ölçeği'nin uyarılama çalışmasını yapmak amacıyla ilk olarak ölçeğin sahibi Jacqueline M. Swank ile iletişim kurulmuş ve ölçeğin kullanılabilmesi için gerekli izin alınmıştır. Araştırmada uygulamanın tüm katılımcılarına çalışmanın amacı hakkında bilgi verilmiş ve araştırmaya katılmada gönüllülük esas alınmıştır. Veri toplama süreci, içinde bulunduğumuz pandemi dönemi sebebiyle online olarak yürütülmüştür. Değerlendirme, her çocuk için, ortalama 20 dakika sürmüştür.

Yapı geçerliğinin test edilmesi aşamasında doğrulamalı faktör analizi yapılmıştır. Doğrulamalı faktör analizinde ise, kuramsal olarak, oluşan yapıların gerçek olan verilerle ne derece uyum sağladığı değerlendirilmiştir. Doğrulamalı faktör analizinin amacı, ölçeğin orijinal halinin faktörlerinin Türk örnekleminde doğrulanıp doğrulanmadığını test etmektir (Büyükoztürk, 2004).

Uyarılama süreci sırasında 10-18 yaş aralığında 447 çocuğa uygulanan nihai ölçekten elde edilen veriler ve yeni uygulama sonrası elde edilen 104 verinin toplamı kullanılarak çocukların özgecilik düzeyleri incelenmiştir. 551 veri üzerinde kayıp veri analizi yapılmış ve herhangi bir kayıp verinin olmadığı görülerek 551 veri ile veri temizleme sürecine geçilmiştir. Veriler SPSS programına aktarılmış ve veri temizleme amacıyla öncelikle her bir maddenin z puanı hesaplanmış; histogram, kutu ve normal olasılık grafikleri incelenmiş, ortaya çıkan 16 uç değer silinerek 535 veri ile analiz sürecine normallik testleri ile devam edilmiştir. Öncelikle betimsel yöntemler ile dağılımın normalliği incelenmiş ve dağılıma ait aritmetik ortalama, mod, medyan gibi istatistiksel değerlerin birbirine yakın olduğu görülmüştür. Ayrıca, çarpıklık ve basıklık katsayıları -1 ile +1 değerleri arasında bulunmuştur.

Histogram, kutu ve Q-Q grafikleri yardımıyla da verilerin normal dağılım gösterdiği belirlenmiştir. Kolmogorov-Smirnov testi sonuçları incelendiğinde ise $p < .05$ olduğu görülmüş ve normallik şartını sağlamadığı belirlenmiştir. Ancak, dağılımın normalliği için Kolmogorov-Smirnov testi sonuçları yanı sıra betimsel ve grafiksel yöntemlerin de değerlendirilmesi gerektiği önerildiğinden (Gnanadesikan, 1997; Stevens, 2009; Hair, Black, Babin, Anderson, Tatham, 2010; Abbott, 2011; McKillup, 2012) bu çalışmada kullanılan "Çocuklar için Özgecilik Ölçeği" için verilerin dağılımının normal olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 2. Verilerin dağılımına ait betimsel istatistik sonuçları

	Mod	Medyan	\bar{X}	Ss	Çarpıklık	Basıklık	Min	Maks	KolmogorovSimirnov
ÇİÖÖ	84.600	79.320	77.070	7.95	-.825	.019	54.600	88.800	.000

3. BULGULAR

Bu bölümde ölçeğin; dil ve kapsam geçerliliği, yapı geçerliği ve güvenilirlik analizlerine ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Dil geçerliliği: Çocuklar için Özgeçmiş Ölçeği'nin çeviri sürecinde ölçeğin çeviri sürecinde iki yabancı dil uzmanı ve bir alan uzmanının katılımıyla ölçek Türkçe'ye çevrilmiştir. Bu süreçte çeviri yapacak uzmanların hem alanyazına hem de çeviri diline hâkim olmalarına (Çapık, Gözüm ve Aksayan, 2018) ve her iki dildeki kültürel, psikolojik ve yapısal farklılıklara dikkat etmelerine (International Test Commission [ITC], 2018) özen gösterilmiştir. Ölçeğin Türkçe'ye çevrilmesi sürecinin ardından çevirilerin değerlendirilmesi süreci başlamıştır. Değerlendirme sürecinde, çeviri sürecindeki uzmanlardan farklı olarak dil ve anlam yönünden uygunluğu üç Türk dili uzmanı ve dilsel eşdeğerlik açısından üç yabancı dil uzmanından görüş alınmıştır. Uzman görüşleri sonucunda ortalama değerler hesaplanmış ve uyarlanmış maddelerin uygunluğu incelenmiştir. Türkçe ye çevrilen ve uzmanlar tarafından değerlendirilerek maddelerin uygun olduğu belirlenen ölçek, ölçeğin orijinal ve Türkçe diline hâkim farklı iki dil uzmanı tarafından geri çevrilmiştir. Çeviriler incelendiğinde, iki ölçeğe ait Türkçe formlar ile İngilizce formların birbirini karşıladığı görülmüştür. Son olarak İngilizce alanında uzman 12 öğretmenin katılımıyla dil geçerliği süreci başlamış ve öncelikle ölçeğin orijinal hali bu öğretmen grubuna uygulanmıştır. Ölçeğin orijinal halinin uygulanmasından üç hafta sonra ölçeğin Türkçe'ye uyarlanmış hali aynı gruba tekrar uygulanmış ve bu iki uygulama sonucunda elde edilen veriler SPSS programına aktarılmıştır. Eşleştirilmiş örneklem t-testi ile orijinal ölçek ve Türkçe uyarlaması arasındaki ilişki incelenmiştir. Elde edilen bulgular Tablo 3'te ayrıntılı olarak sunulmuştur.

Tablo 3. Dil geçerliğine ilişkin eşleştirilmiş örneklem t-testi sonuçları

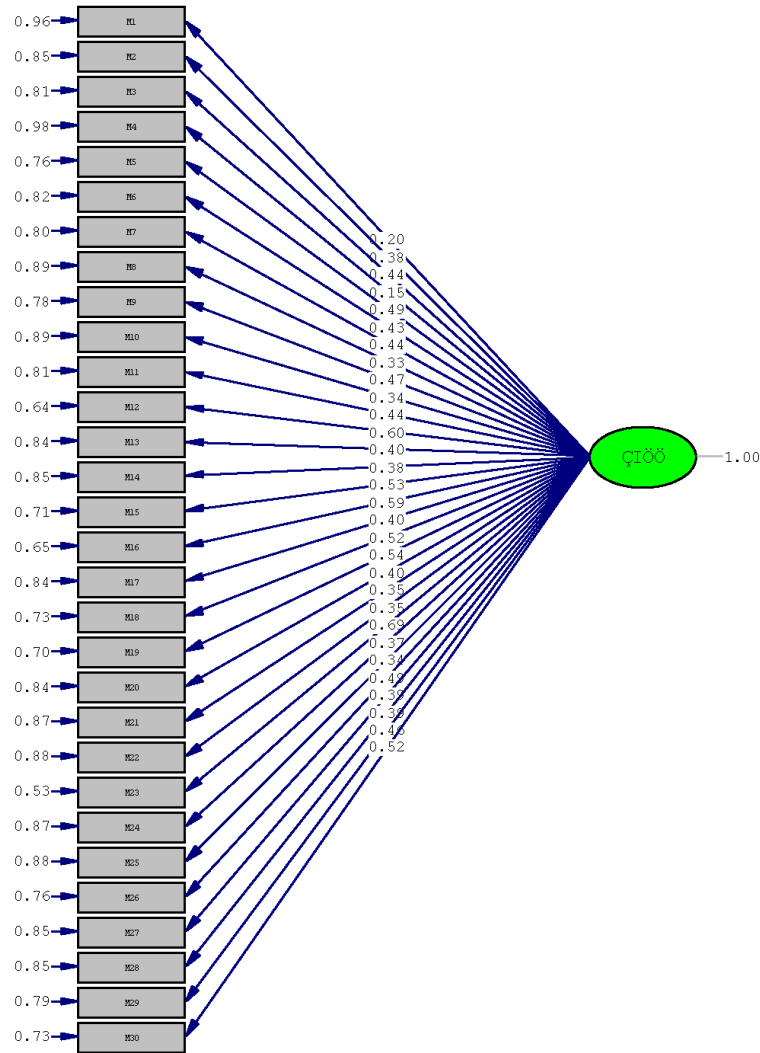
Madde	Dil	SS	T	p	Madde	Dil	SS	T	p
M1	İngilizce	.452	.000	1.000	M16	İngilizce	.193	-.561	.586
	Türkçe	.452			M16	Türkçe	.179		
M2	İngilizce	.622	-.321	.754	M17	İngilizce	.131	1.000	.339
	Türkçe	.577			M17	Türkçe	.149		
M3	İngilizce	.996	.518	.615	M18	İngilizce	.225	-.821	.429
	Türkçe	.996			M18	Türkçe	.193		
M4	İngilizce	.289	.000	1.000	M19	İngilizce	.193	.000	1.000
	Türkçe	.289			M19	Türkçe	.229		
M5	İngilizce	.651	.000	1.000	M20	İngilizce	.167	-1.000	.339
	Türkçe	.651			M20	Türkçe	.000		
M6	İngilizce	.718	-1.483	.166	M21	İngilizce	.083	-1.000	.339
	Türkçe	.651			M21	Türkçe	.000		
M7	İngilizce	.577	-1.000	.339	M22	İngilizce	.179	-1.393	.191
	Türkçe	.000			M22	Türkçe	.000		
M8	İngilizce	.793	-.321	.754	M23	İngilizce	.083	.000	1.000
	Türkçe	.778			M23	Türkçe	.083		
M9	İngilizce	.905	-.233	.820	M24	İngilizce	.131	-1.483	.166
	Türkçe	.793			M24	Türkçe	.083		
M10	İngilizce	.669	-1.000	.339	M25	İngilizce	.083	-1.000	.339
	Türkçe	.389			M25	Türkçe	.000		
M11	İngilizce	.389	.000	1.000	M26	İngilizce	.167	-1.000	.339
	Türkçe	.389			M26	Türkçe	.000		
M12	İngilizce	.651	-.364	.723	M27	İngilizce	.284	-.209	.838
	Türkçe	.452			M27	Türkçe	.260		
M13	İngilizce	.651	-.821	.429	M28	İngilizce	.112	-1.149	.275
	Türkçe	.793			M28	Türkçe	.149		
M14	İngilizce	.289	.000	1.000	M29	İngilizce	.142	.000	1.000
	Türkçe	.289			M29	Türkçe	.142		
M15	İngilizce	.289	-1.000	.339	M30	İngilizce	.188	-.290	.777
	Türkçe	.300			M30	Türkçe	.179		

Tablo 3 incelendiğinde, orijinal ölçeğe ve Türkçe uyarlamasına ait maddelerin ortalama puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılaşmanın olmadığı görülmüştür ($p>.05$). Buna göre, ölçeğin orijinal ve Türkçe formlarındaki maddelerin aynı anlam ifade ettiği belirlenmiştir.

Kapsam geçerliği: Çocuklar İçin Özgecilik Ölçeği'nin Türkçe'ye çevrilmiş maddelerin kapsam yönünden uygunluğu Çocuk Gelişimi alanında uzman dört öğretim üyesi tarafından araştırılmıştır. Bu süreçte, alan uzmanlarından Türkçe'ye çevrilmiş maddeleri okumaları ve 1 en düşük, 5 en yüksek olmak üzere her bir maddenin araştırmanın amacı yönünden içeriği ne düzeyde ölçtüğünü değerlendirmeleri istenmiştir. Ayrıca maddelere ilişkin görüş ve önerileri sunabilmeleri için ayrı bir "Yorum" bölümü sunulmuştur. Uzman görüşleri sonucunda Lawshe Tekniği ile Türkçe'ye uyarlanan her bir maddenin kapsam geçerlik oranı hesaplanmıştır (Lawshe, 1975). Uzman puanlamaları sonunda ilgili maddenin puan ortalaması 4 ve üzerinde ise kapsamı karşılıyor (1); altında ise kapsamı karşılamıyor (0) şeklinde değerlendirme yapılmış ve Lawshe Tekniği ile Türkçe'ye uyarlanan her bir maddenin kapsam geçerlik oranı hesaplanmıştır. Lawshe kapsam geçerlik oranının yüksek ve düşük olması, uzmanların her bir maddeye verdikleri puanların uygunluğuna göre hesaplanmakta ve bu oran -1 ile +1 arasında değer almaktadır. Dört uzman için .05 aralığında minimum kapsam geçerlik oranı .99 olarak belirtilmiştir (Lawshe, 1975). Bu çalışmada 1 en düşük, 5 en yüksek olmak üzere her bir maddenin kapsam yönünden araştırmanın amacına ne düzeyde karşılık geldiği hesaplanmış ve elde edilen puan ortalamaları 5.00; kapsam geçerlik oranları ise 1.00 olarak bulunmuştur.

Yapı Geçerliğine İlişkin Bulgular

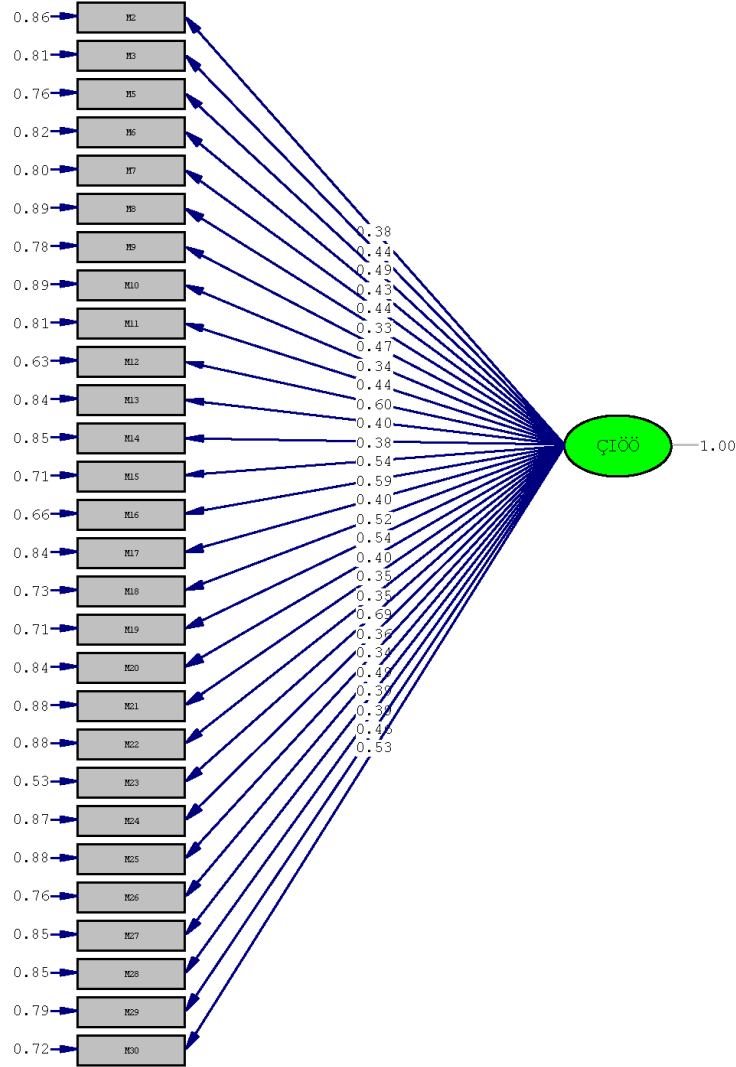
Bu çalışmada ölçeğin yapı geçerliğinin araştırılması amacıyla DFA yapılmıştır. 447 veri üzerinden 30 madde ile başlanan DFA süreci sonucunda bütün maddelere ilişkin t değerlerinin .05 düzeyinde anlamlı olduğu görülse de M1 ve M4 numaralı maddelerin faktör yüklerinin .30 dan aşağı olduğu, standart çözümlere ait hata varyans değerlerinin ise .90 dan yukarı olduğu görülmüştür. DFA analizi sonucunda elde edilen standart katsayılar ait yol diyagramı Şekil 1'de sunulmuştur.

Chi-Square=1155.59, df=405, P-value=0.00000, RMSEA=0.064

Şekil 1. Çocuklar için özgecilik ölçeği'nin birinci DFA analizi sonucunda elde edilen standart katsayılar ait yol diyagramı

Şekil 1 incelendiğinde M1 ve M4 numaralı maddelere ait faktör yüklerinin sırasıyla .20 ve .15 olduğu, standart çözümlere ait hata varyans değerlerinin ise sırasıyla .96 ve .98 olduğu görülmüştür. Önerilen modifikasyonlar sonrasında da bu değerlerin istenilen düzeye gelmediği görülmüş ve M1 ile M4 numaralı maddeler ölçekten çıkarılmıştır. 28 madde üzerinden tekrar DFA yapılmış ve elde edilen t değerlerinin ve standart çözümlere ait hata varyans değerlerinin istenilen aralıklarda olduğu görülmüştür. 28 maddeye yönelik standart katsayılara ait yol diyagramı Şekil 2’de sunulmuştur.

Şekil 2. Çocuklar için özgeciliğe ölçeği'nin ikinci DFA analizi sonucunda elde edilen standart katsayılara ait yol diyagramı

Şekil 2 incelendiğinde ölçeğe ait bütün maddelere ilişkin t değerlerinin .05 düzeyinde anlamlı olduğu, faktör yüklerinin .30'dan yukarı olduğu ve standart çözümlere ait hata varyans değerlerinin de .90'dan yukarı olmadığı görülmüştür. Ardından önerilen modifikasyonlardan en uygun ikisi yapılmış, t değerlerine ve standart katsayılara ilişkin yol diyagramları ile uyum indeksleri Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4. Doğrulayıcı faktör analizi sonuçları

	X^2	df	X^2/df	CFI	RMSEA	SRMR
Modifikasyon öncesi	1060.31	350	3.029	.92	.067	.062
Modifikasyon sonrası	887.15	348	2.549	.93	.059	.059
Mükemmel uyum aralığı			≤ 3	$\geq .95$	$\leq .05$	$\leq .05$
Kabul edilebilir uyum aralığı			3-5	.90-.95	.05-.08	.05-.10
Sonuç			Mükemmel Uyum	Kabul Edilebilir Uyum	Kabul Edilebilir Uyum	Kabul Edilebilir Uyum

Tablo 4 incelendiğinde χ^2 derecesinin serbestlik derecesine bölünmesiyle elde edilen χ^2/df değeri 2.549 olarak bulunmuş ve mükemmel uyum düzeyinde olduğu görülmüştür. Diğer taraftan, RMSEA değeri .062; SRMR değeri .59 ve CFI değeri ise .93 olarak bulunmuş ve kabul edilebilir uyum düzeyinde olduğu belirlenmiştir. Yapılan doğrulayıcı faktör analizi sonucuna göre ölçeğin yapı geçerliği doğrulanmıştır.

Güvenirlige İlişkin Bulgular

Ölçeğin yapı geçerliğinin sağlanmasının ardından 28 madde ile güvenilirlik analizi sürecine geçilmiştir. Ölçeğin güvenirligi 447 veri üzerinden Cronbach Alpha iç tutarlık katsayısı ve 44 veri üzerinden test tekrar test yöntemi ile araştırılmıştır. Elde edilen değerler Tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 5. Güvenirlige ilişkin sonuçlar

		N	\bar{X}	Ss	t	p	R	α
Test-tekrar test	Birinci uygulama	44	74.136	5.916	1.054	.298	.712	.832
	İkinci uygulama	44	73.409	6.139				
Cronbach Alfa								.871

Tablo 5. incelendiğinde ölçeğin güvenirligi için Cronbach Alfa iç tutarlık katsayısının .871 olduğu görülmüştür. Ayrıca birinci ve ikinci uygulama sonrası elde edilen puanlar arasında da istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığın olmadığı ($p=.298>.05$), yüksek düzeyde anlamlı bir ilişkinin olduğu ($r=.712$) belirlenmiştir. Test tekrar test güvenirliginin değerlendirilmesi için sınıf içi korelasyon katsayısı incelenmiş ve .832 olarak bulunmuştur. Cronbach alfa ve test-tekrar test sonuçlarına göre ölçeğin güvenilir olduğu görülmektedir.

4. TARTIŞMA SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmanın amacı, Çocuklar İçin Özgecik Ölçeği'nin Türkçe uyarlama çalışmasını ve geçerlik güvenirlilik analizlerini yapmaktır. Ölçme aracının dilsel eşdeğerlik çalışmalarında İngilizce ve Türkçeye çevrilmiş olan formlar arasındaki maddelerin ortalama puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılaşmanın olmadığı ve her iki form puanları arası tutarlılığın yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu sonuç ölçme aracının Türkçeye çeviri sürecinin başarılı olduğunu göstermektedir.

Çalışmada LISREL (Linear Structural Relations) paket programı kullanılarak faktör sayısı belirli olduğu için açılımlayıcı faktör analizi (AFA) yapılmamış olup, doğrulayıcı faktör analizi (DFA) yapılmıştır. Açılımlayıcı faktör analizi teori geliştirme sürecinde, ölçeğin ilk geliştirme aşamasında sıklıkla kullanılan çok değişkenli istatistik iken, doğrulayıcı faktör analizi var olan teorinin değerlendirilmesinde kullanılan çok değişkenli istatistiktir (Keith, 2005). Geçerlik, ölçme aracında ölçmek üzere hazırlandığı amaca hizmet etme derecesini veya ölçebilme düzeyi olarak tanımlanmaktadır bu nedenle bir ölçme aracında ilk aranması gereken özelliğin geçerlik olduğu söylenebilir. Ölçme araçlarında öncelikle geçerliğin sağlanması gerekmektedir (Seçer, 2018).

DFA analizi sonucunda .05 anlamlılık düzeyinde "t" değerlerinin 1.96'dan (Şimşek, 2007; Schumacker ve Lomax, 2010); faktör yük değerlerinin ise .30'dan (Harrington, 2009) yukarı olması önerilmektedir. Ayrıca, standart çözümlere ait hata varyans değerlerinin de .90'dan aşağı olması gerekmektedir (Harrington, 2009). Uyum indeksleri incelendiğinde ise χ^2/df değerinin 2, 3 veya 5'in altında olması gerektiği vurgulanmıştır (Bollen, 1989). RMSEA (Root Mean Square Error of Approximation) değeri .05'in altında olduğunda mükemmel, .05 ile .08 arasında olduğunda ise kabul edilebilir veri uyumuna işaret etmektedir (Browne ve Cudeck, 1993). SRMR (Standardized Root Mean Square Residual) değerinin ise .10'un altında olması istenmektedir (Kline, 2005). Ayrıca CFI (Comparative Fit Index) değerinin .90 üzerinde olması önerilmektedir (Hu ve Bentler, 1999). Kline (2005) tarafından yapılan çalışmada bu dört değer rapor edilmesi yeterli görülmüştür.

Ölçeğin geçerliğini değerlendirmek için yapılan doğrulayıcı faktör analizinde uyum indeksine bakılmıştır. Doğrulayıcı faktör analizi gerçekleştirilirken faktör yük değeri 0,30'un altında ve hata varyansı 0,90'ın üzerinde olan maddelerden en düşük faktör yük değeri ve en yüksek hata varyansına sahip maddeler aşama aşama analiz dışı bırakılarak madde faktör yük değerleri, hata varyansları ve uyum indeksleri değerlendirilmiştir. Aşamalı analiz sonucunda 2 maddenin atıldığı 28 maddenin yer aldığı tek boyutlu modelin veriye en iyi uyumu sağladığı görülmektedir. Yeni oluşan 28 maddenin yer aldığı durum için her bir maddenin faktör yük değeri 0.30'dan yüksek ve hata varyansı değerleri 0.90'dan küçüktür.

Doğrulamalı Faktör Analizi sonuçları incelendiğinde χ^2 derecesinin serbestlik derecesine bölünmesiyle elde edilen χ^2/df değeri 2.549 olarak bulunmuş ve mükemmel uyum düzeyinde olduğu görülmüştür. Diğer taraftan, RMSEA değeri .062; SRMR değeri .59 ve CFI değeri ise .93 olarak bulunmuş ve kabul edilebilir uyum düzeyinde olduğu belirlenmiştir. Yapılan doğrulamalı faktör analizi sonucuna göre ölçeğin yapı geçerliği doğrulanmıştır.

Cronbach alfa güvenilirlik katsayısının .60-.80 aralığında olması ölçeğin güvenilir olduğunu gösterirken, bu değer .80 ve üzeri olması ölçeğin yüksek güvenilirliğe sahip olduğunu göstermektedir (Büyüköztürk, 2004; Şencan, 2005). Öte yandan test tekrar test güvenilirliğinin araştırılması amacıyla birinci ve ikinci uygulama sonrasında elde edilen puanların ortalamaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığın olup olmadığı eşleştirilmiş örneklem t testi ve Pearson momentler çarpımı korelasyon katsayısı ile araştırılmıştır. Elde edilen korelasyon katsayısı (r), $.20 < r$ ise çok zayıf; $.20 < r < .40$ ise zayıf; $.40 < r < .60$ ise orta; $.60 < r < .80$ ise yüksek $r > .80$ ise çok yüksek düzeyde ilişkinin olduğunu göstermektedir (Evans, 1996).

Ölçeğin güvenilirliği için Cronbach Alfa iç tutarlık katsayısının .871 olduğu görülmüştür. Ayrıca birinci ve ikinci uygulama sonrası elde edilen puanlar arasında da istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığın olmadığı ($p = .298 > .05$), yüksek düzeyde anlamlı bir ilişkinin olduğu ($r = .712$) belirlenmiştir. Test tekrar test güvenilirliğinin değerlendirilmesi için sınıf içi korelasyon katsayısı incelenmiş ve .832 olarak bulunmuştur. Cronbach alfa ve test-tekrar test sonuçlarına göre ölçeğin güvenilir olduğu görülmektedir.

Çalışma sonucunda, 30 maddelik "Altruism Scale for Children (ASC)" isimli ölçek, 28 maddelik "Çocuklar İçin Özgecilik Ölçeği (ÇİÖÖ)" halini almıştır. Ölçekten alınacak en düşük puan 28 iken en yüksek puan 84 olarak belirlenmiştir. Ölçekten alınan yüksek puanlar, yüksek özgecilik düzeyine karşılık gelmektedir.

Bu çalışmayla, ulusal alanda literatüre katkı sağlamak ve alanda özgecil davranış düzeyini belirlemeye yönelik ölçme aracı eksikliğini gidermek hedeflenmiştir. Çalışmamızın özgecilik üzerine alanda yapılacak olan çalışmalarda yol gösterici olacağı düşünülmektedir.

Yapılan analizler sonucunda, 28 maddelik Çocuklar İçin Özgecilik Ölçeği'nin Türkçe formunun geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu gözlemlenmiştir. Buradan hareketle ölçme aracının Türkçe formunun Türkiye'de 10-18 yaş grubu çocukların özgecilik düzeylerinin belirlenmesinde kullanılabileceği ve özgecille ilişkilendirilebilecek olan pek çok farklı ölçekler kullanılarak (yardımseverlik, prososyal davranışlar, empati vb.) arasındaki ilişkinin incelenebileceği düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Abbott, M. L. (2011). Understanding educational statistics using Microsoft Excel and SPSS. John Wiley & Sons, Inc, New York,
- Akınal, B. (2013). Aile Ortamı Dışında Yetişen Çocuklarda Ahlaki Gelişim. İstanbul
- Aknin, L., Hamlin, J.K.& Dunn, E. (2012). "Giving leads to happiness in young children." Article in Plos One, 7(6).
- Berkowitz, L (1972). "Social Norms, Feelings, And Other Factors Affecting Helping And Altruism." University Of Wisconsin, 64-106.
- Bierhoff, H.M. & Rohmann, E. (2004). "Altruistic Personality In The Context Of The Empathy-Altruism Hypothesis." European Journal of Personality, 18(4), 351-365
- Bollen, K. A. (1989). "A new incremental fit index for general structural equation models." Sociological Methods & Research, 17(3), 303-316.
- Brislin, R. W., Lonner, W. J.& Thorndike, R.M. (1973). Cross Cultural Research Methods. John Wiley – SonsPub, New York.
- Browne, M.& Cudeck, R. (1993). "Alternative Ways Of Testing Structural Equation Models. " Testing Structural Equation Models London: Sage.
- Büyüköztürk, Ş. (2004) Veri Analizi El Kitabı. (4.Basım), Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara.

- Carlo, G. & Randall, B. (2001). "A Reall Prosocial Behaviors Equal? A Socioecological Developmental Conception of Prosocial Behavior." *Advancein psychology research*, 2, 151-170.
- Carlo, G., Hausmann, A., Christiansen, S. & Randall, B. (2003). "Sociocognitive And Behavioural Correlates of a Measure of Prosocial Tendencies for Adolescents." *Journal of Early Adolescence*, 23(1), 107-134
- Chou, K. L. (1996). "The Rushton, Chrisjohn and Fekken Selfreport Altruism Scale: A Chinese Translation." *Personality and Individual Differences*, 21(2), 297-298
- Cillessen, A. H. N. & Mayeux, L. (2004). "From Censure To Reinforcement: Developmental Changes In The Association Between Aggressionand Social Status." *Child Development*, 75, 147-163
- Çapık, C., Gözüm, S. ve Aksayan, S. (2018). "Kültürlerarası Ölçek Uyarlama Aşamaları, Dil ve Kültür Uyarlaması: Güncellenmiş Rehber." *Florence Nightingale Hemşirelik Dergisi*, 26, 199-210.
- Evans, J. D. (1996). "Straight For Ward Statistics For The Behavioral Sciences." Pacific Grove, CA: Brooks/Cole Publishing
- Gnanadesikan, R. (1997). *Methods For Statistical Data Analysis Of Multivariate Observations* (2. baskı). John Wiley & Sons, Inc. New York.
- Hair, J.F., Black, W.C., Babin, B.J., Anderson R.E. & Tatham, R., L. (2010). *Multivariate Data Analysis*. Prentice-Hall, Inc, New York.
- Harrington, D. (2009). *Confirmatory Factor Analysis*. Oxford universitypress.Analysis. Seventh Edition, Pearson: New Jersey.
- Haskı-Leventhal, D. (2009). "Altruism and volunteerism: The perceptions of altruism in four disciplines and their impact on the study of volunteerism." *Journal for the Theory of Social Behaviour*, 39(3),271-299
- Hoffman, M.L. (1978). "Psychological And Biological Perspectives On Altruism." *International Journal of Behavioral Development*, 1(4), 323-339.
- Hoffman, M. L. (1982). "Development Of Prosocial Motivation: Empathy And Guilt." *The Development Of Prosocial Behavior*, 281, 313.
- Hough, H.B., Whitehead, C., Cornnacia,S. & Porterfield, A (2019). "Understanding Altruism: The Effects of Personality and Mood on Altruistic Behavior digital commons " (winthrop. edu, 2019).
- Hu, L. T., & Bentler, P. M. (1999). "Cutoff Criteria For Fit Indexes İn Covariance Structure Analysis: Conventional Criteria Versus New Alternatives." *Structural Equation Modeling: A Multidisciplinary Journal*, 6(1), 1-55.
- Karylowski, J. (1984). "Focus of Attention And Altruism." *Development and Maintenance of Prosocial Behavior* (139-154).
- Kasapoğlu, F. (2013). "Üniversite Öğrencilerinde İyilik Hali İle Özgecılık Arasındaki İlişkinin İncelenmesi." *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya.*
- Keith, T. Z. (2005). "Using Confirmatory Factor Analysis to Aid in Understanding the Constructs Measured by Intelligence Tests. (Ed: D. P. Flanagan ve P. L. Harrison): *Theories, Tests, and Issues*, ss. 581-614, Guilford Press, New York.
- Kline, R. B. (2005). *Principles And Practice Of Structural Equation Modeling*. Guilford Press, New York.
- Lawshe, C. H. (1975). "A Quantitative Approach To Content Validity." *Personnel Psychology*, 28, 563-575.
- Ma, H.K. & Leung, M.C. (1991). "Altruistic Orientation in Children: Construction and validation of the child altruism inventory." *International Journal of Psychology*, 26(6), 745-759.
- Malinauskas, R.K. & Saulius, T. (2019). "Social Self-Efficacy and Prosocial Behaviour Among Students of High and Youth Schools." *European Journal of Contemporary Education*, 8(3): 542-549.

- McKillup, S. (2012). *Statistics explained: An Introductory Guide For Life Scientists* (2. baskı). Cambridge University Press, United States.
- Monroe, K. R. (1994). "A Fat Lady in a Corset: Altruism And Social Theory." *American Journal of Political Science*, 38 (4), 861-893.
- Monroe, K. R. (2002). *Explicating Altruism. Altruism and Altruistic Love: Science, Philosophy and Religion in Dialogue*, (Ed. S. G. Post, L. G. Underwood, J. P. Schloss, & W. B. Hurlbut.) ss.106-122, Oxford University Press.
- Pérez, E. & Mestre, M. V. (1999). *Moral Psychology and Personal Growth*. Barcelona: Ariel
- Piliavin, J.A. & Charng, H.W. (1990). "Altruism: A Review of Recent Theory And Research." *Annual Review of Sociology*, 16, 27-65.
- Puvimanasinghe, T., Denson, L. A., Augoustinos, M. & Somasundaram, D. (2014): "Giving Back to Society What Society Gave Us: Altruism, Coping, and Meaning Making by Two Refugee Communities in South Australia." *Australian Psychologist*, 49, 313-321.
- Redondo-Pacheco, J., Inglés-Saura, C.J., Parra-Galvis, L.K., Nieto-Barroso, L. M. & Navarro-Galvis, M. L. (2016). *Theoretical Perspectives* (Ed. T. Steele) *Prosocial Behavior*, ss.1-31, Nova Science Publishers (Ebook), New York.
- Schumacker R. E & Lomax R. G. A (2010). *Beginner's Guide to Structural Equation Modeling*. Taylor & Francis Group, New York.
- Schwartz, C. E., Quaranto, B. R., Bode, R., Finkelstein, J. A., Glazer, P. A. & Sprangers, M. A. G. (2012). "Doing Good, Feeling Good, And Having More: Resources Mediate The Health Benefits Of Altruism Differently For Males And Females With Lumbar Spine Disorders." *Research Quality Life*, 7, 263-279.
- Seçer, İ. (2018). *Psikolojik Test Geliştirme Ve Uyarılama Süreci: SPSS ve LISREL Uygulamaları*. Anı yayıncılık, Ankara.
- Simmons, R.G. (1991), "Presidential Address On Altruism And Sociology". *The Sociological Quarterly*, 32, 1-22.
- Stevens, J. P. (2009). *Applied Multivariate Statistics For The Social Sciences* (Fifth edition). Taylor and Francis Group, New York.
- Swank, J. M., Limberg, D. & Liy, R (2019). "Development of the altruism scale for children: An assessment of caring behaviors among children." *Measurement and Evaluation in Counseling and Development*, 1947-6302.
- Şencan, H. (2005). *Sosyal ve Davranışsal Ölçümlerde Güvenilirlik ve Geçerlilik*. Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- Şimşek Ö.F. (2007). *Yapısal Eşitlik Modellemesine Giriş, Temel İlkeler ve Lisrel Uygulamaları*. Ekinoks yayıncıları, Ankara.
- Zuffianò, A., Alessandri, G., Kanacri, B. P. L., Pastorelli, C., Milioni, M., Ceravolo, R., Caprara, M. G. & Caprara, G. V. (2014). "The Relation Between Prosociality And Self-Esteem From Middle-Adolescence To Young Adulthood." *Personality and Individual Differences*, 63. 24-29.